

บทที่ 2

ยุคนิยาย หรือ สมัยวีรบุรุษ

(The Legendary Period or the Heroic Age)

สมัยนี้เต็มไปด้วยตำนานและเรื่องเล่าเกี่ยวกับวีรบุรุษ เล่าเรื่องการสถาปนาอาณาจักร การเริ่มมีประมวลกฎหมาย มีผู้นำการผจญภัย และการกระทำที่มีลักษณะเหนือธรรมชาติ รวมถึงการเริ่มตั้งถิ่นฐานเป็นระยะแรก ตำนานที่เกี่ยวกับความเป็นมาของแต่ละนครรัฐ เช่น เอเธนส์ ที่ปัสและอาร์กอสนั้น เชื่อกันว่ามีวีรบุรุษจากต่างแดนเข้ามาในกรีซทางตะวันออก¹ ในเอเธนส์ เล่าเรื่องราววงศ์ซีกลอป ผู้สถาปนาอาณาจักรคือเซเชอุสคนสุดท้ายได้แก่ วีรบุรุษของชาติคือแคดมุส ท่านผู้นี้ได้สอนให้ประชาชนรู้จักการทำเหมือง สอนให้รู้จักการอ่าน การเขียน ในอาร์กอสมีวีรบุรุษคือ ดาเนอผู้สถาปนาราชวงศ์ษัตริย์ที่ทำให้อาร์กอสได้เป็นรัฐใหญ่ที่สุดในคาบสมุทรเพลอปโปนเนซุส

สรุปว่าข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษาด้านานเหล่านี้ก็คือ บรรพบุรุษของกรีกสมัยแรกนั้น ได้เรียนรู้จากพวกฟินิเซียนที่เข้ามาทำการค้าขาย มาตั้งสถานีการค้าตามเกาะ และบริเวณชายฝั่งทะเลอื่น ๆ รวมทั้งเปิดการทำเหมืองขึ้นในประเทศด้วย โดยเฉพาะคือเรื่องกษัตริย์แคดมุส ซึ่งชี้ชัดว่าชาวกรีกยืมพยัญชนะจากฟินิเซียนมาใช้²

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะมีการกล่าวถึงเรื่องราว ตำนานเกี่ยวกับความเป็นมาของชาวกรีกในตอนต้นนี้ นั้น สิ่งที่เราควรจะกล่าวถึงก็คือผลงานของบุคคลหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้ผู้ศึกษามั่นใจว่า การเรียนเรื่องราวเกี่ยวกับมหากาพย์ หรือ ตำนานเหล่านั้นไม่ใช่เรื่องเพ้อฝัน แต่มีหลักฐานเรื่องราวที่ค้นคว้ามาเพื่อจะพิสูจน์ว่า เรื่องราวเหล่านั้นมีต้นเค้าของความจริงตามควร ท่านผู้นั้นก็คือไฮน์ริช ชลิมานน์

ชลิมานน์ (Schliemann)

เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1822 ในเยอรมนี บิดาของท่านผู้นี้มีความสนใจในเรื่องราวประวัติศาสตร์มาก ท่านได้เล่าให้บุตรชายฟังถึงเรื่องราวที่ปรากฏในมหากาพย์ของโฮเมอร์ เกี่ยวกับเรื่องการ

¹ ใน Larousse Encyclopaedia of Ancient and Medieval History เรียกยุคนี้ว่ายุคกษัตริย์

² Frank Moore Colby, Outline of General History (New York: American Book Co., 1900) p. 74

สงครามกรุงทรอย และการเดินทางผจญภัยของโอดิสเสย์ ชลีมานน์ยอมรับว่า “ข้าพเจ้ามีความเศร้าสลดใจมากที่กรุงทรอยได้ถูกทำลายอย่างราบคาบ จนไม่เหลือซากเดิมอยู่เลย” เมื่ออายุได้เพียง 8 ขวบ ชลีมานน์ก็ได้ประกาศตนอุทิศเพื่อการค้นคว้าเกี่ยวกับซากกรุงทรอย เมื่ออายุได้ 10 ขวบ เขียนเรียงความเป็นภาษาละติน เล่าเรื่องสงครามโทรจันและปีค.ศ. 1836 ก็ลาออกจากโรงเรียน และเริ่มงานที่ตนสนใจอย่างจริงจัง

ในปีค.ศ. 1841 เขาออกเดินทางจากนครฮัมบูร์กไปอเมริกาใต้ และต่อมาก็ไปทำงานทางด้านการค้าที่ฮอลแลนด์จนอายุได้ 36 ปี มีเงินทองพอเพียงแล้วก็เริ่มหันมาหางานที่ตนสนใจอีกครั้งหนึ่ง เขากล่าวว่า “สำหรับตัวข้าพเจ้านั้นแม้ระหว่างทำงานทางด้านการค้า ก็มีได้ระงับความสนใจในเรื่องของกรุงทรอย และคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับบิดาว่าจะค้นคว้าเรื่องของกรุงทรอย เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงให้จงได้”

ชลีมานน์ออกเดินทางไปยังประเทศกรีซ ศึกษาทั้งภาษากรีกโบราณและภาษากรีกสมัยใหม่ จนคล่องเท่ากับภาษาเยอรมันเอง ต่อมากรรยาชาวรัสเซียของเขาเองปฏิเสธที่จะเดินทางออกนอกประเทศชลีมานน์จึงประกาศหากรรยาชาวกรีก เมื่ออายุได้ 47 ปี เขาเลือกได้กรรยาอายุ 19 ปี โดยคัดเลือกรูปภาพ หลังจากแต่งงานแล้วมีบุตรสาว เขาก็ตั้งชื่อให้ว่าแอนโดรมาซ ตั้งชื่อคนรับใช้ของเขาว่าเทลามอน และ เพลอปปันได้ว่าเขามีความคลั่งไคล้ในวรรณกรรมของโฮเมอร์เป็นอย่างยิ่ง

ในปี ค.ศ. 1870 ชลีมานน์ออกเดินทางไปยังเมืองโทรด ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเอเชียไมเนอร์ ชลีมานน์ประกาศว่าเมืองของพระเจ้าเปรียมันนั้นถูกฝังอยู่ใต้ภูเขาฮิสซาร์ลิก อีก 1 ปีต่อมา เขาก็ได้รับสัมปทานการขุดจากรัฐบาลตุรกี การสำรวจซากเมืองโบราณก็เริ่มขึ้น เขาใช้คนงาน 80 คน มีกรรยาให้ความช่วยเหลือตลอดเวลาท่ามกลางหิมะที่โปรยปรายอยู่ไม่ขาดระยะ เป็นผลให้การทำงานค่อนข้างล่าช้า

1 ปีต่อมา เขาก็ขุดพบเรือทำด้วยทองแดง พบสิ่งประดิษฐ์ทำด้วยเงินทอง ชลีมานน์ขออนทรัพย์สมบัติเหล่านี้ไว้ที่ผ้าคลุมไหล่ของกรรยา เมื่อกลับไปก็กระตือรือร้นได้เขียนจดหมายเล่าเรื่องการค้นพบเหล่านี้ให้เพื่อน ๆ ในยุโรปฟังว่าเขาได้พบทรัพย์สมบัติที่มีค่าของพระเจ้าเปรียมเป็นอันมาก ข่าวเล่าลือนี้ทำให้ทางรัฐบาลไม่พอใจ และได้ประกาศยึดสัมปทานของชลีมานน์เสีย ชลีมานน์ขอผ่อนผันโดยการยกของมีค่าทั้งหลายให้แก่รัฐบาลและทำการขุดค้นต่อไป ถึงปี ค.ศ. 1876 ชลีมานน์ก็สามารถขุดพบที่ฝังศพของเอเทรียส และอคาเมมอน ในปี 1884 เขาย้ายไปที่รีน ขุดพบพระราชวังใหญ่และกำแพงเมืองที่โฮเมอร์บรรยายไว้ด้วย แต่ต่อมาเมื่อปี 1890 ชลีมานน์ก็ถึงแก่กรรม เนื่องจากการทำงานหนัก

1. เอเคียน (The Achaeans)

มีบันทึกของพวกฮิตไทต์เมื่อประมาณปี 1325 B.C กล่าวถึงพวก Ahhijava ว่าเป็นพวกที่มีอำนาจเท่าเทียมกับพวกฮิตไทต์เอง บันทึกของชาวอียิปต์เมื่อปี 1221 B.C ก็กล่าวถึงพวก Akaiwasha ที่ได้เข้าไปรวมกับ “พวกที่มาจากทะเล” ในสมัยการรุกรานของลิเบียนเข้าสู่อียิปต์ พวกนี้จะรบเพื่อให้มีอาหารเลี้ยงดูพวกตนอย่างเพียงพอ และที่สุดที่กล่าวถึงในวรรณกรรมโฮเมอร์ ก็คือพวกเอเคียนนั้นเป็นพวกที่พูดภาษากรีก มีภูมิลำเนาอยู่ทางตอนใต้ของเทสซาลี ต่อมากลายเป็นพวกที่มีอำนาจมากที่สุดในบรรดาชาติกรีก โฮเมอร์จึงใช้ชื่อเรียกพวกเอเคียนเหล่านี้ว่า หมายถึงบรรดาชาวกรีกทั้งหมดที่อาศัยอยู่ที่กรุงทรอย เป็นพวกเดียวกับพวกที่ได้ชื่อในภายหลังว่า ฟีลิสเตียนซึ่งต่อมาได้รับการยอมรับว่าเป็นชาวพื้นเมืองบนแผ่นดินกรีซ และที่พวกนี้เองที่ได้ชื่อว่า ไมซีเนียนด้วย เมื่อชลิมานเองก็ยอมรับจึงไม่เป็นเรื่องที่น่าสงสัยอีกต่อไปว่าจะมีผู้มีความคิดเห็นเป็นอย่างอื่น

ครั้งต่อมาในปี ค.ศ. 1901 จึงได้เกิดมีผู้ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งคือเซอร์ วิลเลียม ริดจ์เวย์ ท่านผู้ที่มีความเห็นว่า แม้อารยธรรมเอเคียนและไมซีเนียนจะมีลักษณะเหมือนกันบ้าง แต่ก็มีความแตกต่างที่เห็นได้ชัดในบางส่วนคือ

1. พวกไมซีเนียนยังไม่รู้จักการใช้เหล็ก แต่พวกเอเคียนคุ้นเคยกับอาวุธชนิดนี้มาก
2. ในสมัยโฮเมอร์นั้นมีการเผาศพ แต่ในสมัยไมซีเนียนนั้นจะมีการฝังแทน การกระทำดังนี้แสดงถึงความแตกต่างกันในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับภพหน้า
3. พวกเอเคียนนับถือเทพเจ้าที่เขาคอลิมบัส แต่ไม่มีการพิสูจน์ว่าพวกไมซีเนียนมีความเชื่อในเทพเจ้าเหล่านั้นด้วยแต่ประการใด
4. พวกเอเคียนใช้ดาบยาว โล่หุ้มกลม เป็นต้น โดยที่ไม่เคยมีการขุดพบอาวุธดังกล่าวในบริเวณที่เคยเป็นที่อยู่ของพวกไมซีเนียนแต่ประการใด
5. ความแตกต่างกันในด้านเครื่องแต่งกายและการตกแต่งทรงผม นอกจากนี้ริดจ์เวย์ก็สรุปว่า พวกไมซีเนียนก็คือ ฟีลิสเตียน พูดภาษากรีก แต่พวกเอเคียนเป็นพวกเคลท์ผสมลอนด์ หรือเป็นพวกยุโรปกลางที่เดินทางมาจากเอปรัส และเทสซาลีตั้งแต่ 2,000 B.C มีความเชื่อในเรื่องเทพซีอุส เดินทางเข้ามาในคาบสมุทรเพลอปอนเนซุสเมื่อ 1,400 B.C ต่อมาก็ยอมรับภาษากรีกเป็นภาษาของตน รวมทั้งวัฒนธรรมเป็นอันดับต่อไป พวกนี้จะค่อยรวมตัวกันเป็นหน่วยพิวตัล ปราบปรามประชากรฟีลิสเตียนเดิม

อย่างไรก็ตาม ปรากฏต่อมาว่าทฤษฎีนี้ค่อนข้างเลื่อนกลาง เนื่องจากไม่ปรากฏมีการกล่าวถึงการรุกรานของพวกอียิปต์ในวรรณกรรมกรีกเล่มใดเลย จึงไม่จำเป็นจะต้องศึกษาเฉพาะจากการใช้เหล็ก หรือเฉพาะแค่การที่มีการแต่งกายไม่เหมือนกันเท่านั้น และนักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ก็มีความเห็นพ้องต้องกันแต่เพียงว่าอียิปต์ก็คือชาติกุลที่เดินทางมาจากเทสซาลี เมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 14–13 B.C ได้มาผสมเผ่าพันธุ์กับฟีลิสโก-ไมซีเนียน จนถึงประมาณปี 1250 B.C พวกนี้ก็ได้กลายเป็นชนชั้นปกครอง และอาจเป็นพวกนี้ด้วยที่นำเอาภาษากรีกมาเผยแพร่ให้ฟีลิสเจียนแทนการที่จะรับภาษาจากพวกนั้น ดังที่ริดเจย์กล่าวไว้ ดังนั้นถ้าจะเป็นไปได้ว่าวัฒนธรรมอียิปต์และไมซีเนียนจะไม่ใช้วัฒนธรรมเดียวกันตั้งแต่ต้น ก็หน้าที่จะได้มาผสมกลมกลืนกันจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนได้

ส่วนความเห็นของจี กลอทส์ กล่าวถึงพวกอียิปต์ว่าคือกรีกพวกแรกที่เดินทางเข้ามาในดินแดนกรีซ เป็นพวกลูกครึ่งนมมัต เลี้ยงวัวและแกะ จากบริเวณคาบสมุทรบอลข่าน ในระยะแรกพวกนี้จะอยู่กระจัดกระจายกัน รวมกันอย่างง่าย ๆ เป็นกลุ่มที่เรียกว่า “โคตรตระกูล” หรือ “patria” หรือ genos สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษสายเดียวกัน นับถือศาสนาเดียวกัน ต่อมาโคตรตระกูลเหล่านี้รวมกันเป็น phratries เป็นหมู่บ้านที่เรียกว่า phrators หรือ etai หรือ hetairoi การอาศัยอยู่ร่วมกันของโคตรตระกูลนี้รวมทุกสิ่งทุกอย่างเข้าด้วยกัน คือทรัพย์สินสมบัติ เนื้อที่นา การผลิตอาหาร จะมีการแบ่งกันกิน หัวหน้าปกครองก็เลือกคนที่เหมาะสมไม่มีกฎตายตัว ฐานะของหัวหน้า genos ก็คือเป็นพระตัวแทนของพระเจ้า มีสิทธิเต็มที่เหนือภริยาจะบอกขายได้ทุกกรณี¹

สำหรับการสิ้นสุดอำนาจของพวกอียิปต์นั้นก็คือเมื่อสงครามกรุงทรอยสิ้นสุดลงอำนาจของพวกอียิปต์ก็เสื่อมลงด้วย ลูกหลานเพลอเปรีแอมเหนือยล้าและประชาชนต่างก็มองหากษัตริย์ราชวงศ์ใหม่ที่เข้มแข็งกว่าเดิม

2. นิยายเกี่ยวกับวีรบุรุษ

นิยายในสมัยวีรบุรุษนี้กล่าวถึงทั้งที่มาและเรื่องราวที่ดำเนินไปขอพวกอียิปต์ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้เราจึงไม่สามารถจะมองข้ามเรื่องเหล่านี้ไปได้ เพราะเรื่องราวหลายตอนได้รับการพิสูจน์

---

¹ คำอธิบายอื่นที่เกี่ยวกับพวกอียิปต์ปรากฏในที่ต่าง ๆ จะนำมาสรุปไว้คือ

1. ในแผ่นจารึกของอิทโทห์ จาก Bogkaz Keui เมื่อปี 1325 กล่าวถึง Ahhijava ว่ามีอำนาจเท่าพวกอิทโทห์เองทีเดียว
2. ในบันทึกของชาวอียิปต์ก่อนปี 1221 B.C. กล่าวถึง Akaiwasha ในฐานะชาวทะเลที่ร่วมกับลิเบียรุกรานอียิปต์
3. ในวรรณกรรมของโฮเมอร์กล่าวว่าพวกพุกภาษากรีกทางใต้ของเทสซาลีแต่ต่อมากลายเป็นพวกที่เข้มแข็งที่สุดในบรรดาสกุลกรีกทั้งหมด

แล้วว่ามีไม่น้อยที่แทรกความจริงเข้าไว้ด้วย รวมทั้งการจะศึกษาเรื่องเกี่ยวกับคำประพันธ์ บทละคร หรือแม่ศิลปะกรีก ถ้าไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของวีรบุรุษเหล่านี้แล้วก็แทบจะทำให้เรื่องที่ควรรู้นั้นหมดความหมายไปเลยทีเดียว

ในจารึกของพวกอิโทโทท์ กล่าวถึงกษัตริย์ Atarissyas ของพวก Ahhijavas เมื่อประมาณ คริสตศตวรรษที่ 13 B.C ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นองค์เดียวกับเอเทรียส กษัตริย์ของพวกเอเคียน ในนิยายของกรีกมีกล่าวถึงซีอูลส์ให้กำเนิดแทนทาลุส กษัตริย์แห่งฟรีเจีย ผู้ให้กำเนิดเพลออป ผู้ให้กำเนิดเอเทรียส ผู้ให้กำเนิดอคาเมนนอน ต่อมาเพลออปถูกเนรเทศ เดินทางมายังเอลิส ทางภาค ตะวันตกของเพลออปอนเนซุสเมื่อปี 1283 และในที่สุดได้แต่งงานกับฮิปโปดาเมีย ธิดาของอีโม- มาอูล กษัตริย์เอลิส เรื่องเหล่านี้ยังมีกล่าวถึงที่วิหารเทพซีอูลส์ที่โอลิมเปียด้วยกษัตริย์เอลิสได้ ประกาศหาคู่ครองที่เหมาะสมกับพระธิดาด้วยการแข่งรถ ผู้ใดแพ้จะถูกฆ่าตาย และผู้ชนะก็จะ ได้อภิเษกกับฮิปโปดาเมีย ผู้เข้าแข่งขันหลายคนเสียชีวิต จนกระทั่งเพลออปต้องให้สินบนมิทิลุส คนขับรถของพระราชินี โดยสัญญาจะแบ่งอาณาจักรให้ครอบครองกึ่งหนึ่ง ในการแข่งขันหลังจาก นั้นปรากฏว่ารถของพระราชินีเพลออปแพ้ พระองค์สิ้นพระชนม์ เพลออปได้อภิเษกกับฮิปโปดาเมีย ได้ปกครองเอลิส จับมิทิลุสโยนลงทะเล และก่อนที่มิทิลุสจะจมน้ำตายเขาก็สาปแช่งเพลออปและ ลูกหลานของเพลออปต่อมาด้วย

ลูกสาวของเพลออปได้แต่งงานกับสเตเนลุส โอรสของเพอเซอูสและกษัตริย์แห่งอาร์กอส มีโอรสคือยูริสเทอุส ซึ่งต่อมาสิ้นพระชนม์ลง ผู้ที่ได้ครองแทนก็คือพระปิตุลาของพระองค์คือ เอเทรียส มีโอรสสององค์คือ อคาเมนนอนและเมเนลอส ได้อภิเษกกับไคลเตมเนสตราและเฮเลน ตามลำดับ เมื่อเอเทรียสและทินดารีอูลส์สิ้นพระชนม์อคาเมนนอน และ เมเนลอสก็ได้ครองภาค ตะวันออกของคาบสมุทรเพลออปอนเนซุส มีเมืองหลวงคือไมซิเนและสปาร์ตา ชื่อคาบสมุทร ต่อมาก็ได้ชื่อว่าคาบสมุทรเพลออปอนเนซุสตามชื่อของเพลออป และทุกคนก็ลืมเรื่องคำสาปแช่ง ของมิทิลุสเสียสนิท

ในขณะที่เดียวกันนั้น ดินแดนส่วนต่าง ๆ ของกรีซก็เป็นดินแดนแห่งเรื่องราวของวีรบุรุษ ที่พยายามตั้งมั่นชาติกุลของตนในแคว้นต่าง ๆ จนถึงสมัยที่ซีอูลส์กำลังทรงคิดที่จะล้างโลก มีผู้ รอดตายคือดิวกาลิออนและพีร์ราร์ห์ เพราะได้อาศัยเรือไปถึงยอดเขาพาร์นิซซัส และลูกชายของ ดิวกาลิออนก็ได้เป็นผู้ให้กำเนิดเฮเลน บรรพบุรุษของชาวกรีกทั้งหมดดังกล่าวแล้ว เฮเลนก็คือ บิดาของอาเคอูสและไอออนซึ่งต่อมาก็คือบรรพบุรุษของพวกเอเคียนและไอโอเนียน ต่อมาลูกหลาน คนหนึ่งของไอออนคือเซคโลปส์ก็ได้สร้างเมืองขึ้นด้วยความช่วยเหลือของเทวีอธีนาคือนครเอเธนส์ และกษัตริย์พระองค์นี้เองที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้สร้างสรรอารยธรรมให้แก่อดีตกาล สร้างระบบ

การแต่งงาน ยกเลิกการสังเวद्यด้วยเลือด และสอนให้ประชาชนบูชาเทพเจ้าที่เชิงเขาโอลิมเปีย คือซีอุสและอะธนาเหนือเทพเจ้าองค์อื่น

ลูกหลานของเซโคลปส์ได้ปกครองเอเธนส์ต่อมา ต่อมาจนถึงอิเรคทริอุสได้รับการยกย่องเป็นเทพเจ้าอีกองค์หนึ่ง และเทเซอุสได้เริ่มการรวมกันเป็นหน่วยการเมืองเดี่ยว โดยกำหนดว่าพลเมืองเชื้อสายของตนทั้งหมดไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดให้เรียกว่าชาวเอเธเนียนทั้งหมด ยกเลิกการทำพิธีสังเวद्यเล็ก ๆ แก่ไมนอส สร้างระบบการรักษาความปลอดภัยบนท้องถนน เมื่อสิ้นพระชนม์แล้วก็ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นเทพเจ้าเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ก็มีเรื่องเล่าถึงแคตมูสผู้สถาปนานครทีบิส เรื่องราวของเออดิปุส และโอรสของพระองค์ที่มีเรื่องราวทะเลาะวิวาทกัน จนในที่สุดมีการชกศึกเข้าบ้านและทีบิสถูกเผาผลาญลงอย่างราบคาบ ในหมู่ขุนนางนี้มีแอนฟีไทรออน มีภรรยาสาวสวยชื่ออัลคิเมเน เมื่อแอนฟีไทรออนไปรบ ซีอุสก็ลอบเป็นชู้กับนางมีโอรสองค์หนึ่งคือเฮราคลีส หรือเฮอคิวลิส เฮราทอร์กิว ส่งงูยักษ์สองตัวไปทำร้ายทารกที่โนเปล แต่เด็กชายสามารถปราบงูยักษ์นั้นได้โดยใช้มือ ต่อมาผู้ชำนาญการดนตรีคือลินุสพยายามที่จะสอนให้เฮอคิวลิสร้องเพลง แต่เฮอคิวลิสไม่ชอบดนตรีก็กลับฆ่าลินุสโดยใช้พิณ เมื่อโตขึ้นเฮอคิวลิสก็แสดงพลังกำลังเป็นที่ประจักษ์ จนได้อภิเษกกับธิดากษัตริย์ถึง 50 องค์ ต่อมาก็ฆ่าสิงห์โตเอาหนังมาทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม ในที่สุดแต่งงานกับเมการา ธิดาของครีออนแห่งทีบิส พยายามที่จะตั้งถิ่นฐานแต่เฮราแกล้งให้เป็นบ้า จนฆ่าลูกของตนเอง เฮอคิวลิสไปสวดอ้อนวอนที่วิหารเดลฟีได้รับการชี้ทางให้ไปอยู่ที่ทรินเพื่อรับใช้ยูริเทอุส กษัตริย์อาร์กิวถึง 12 ปี และหลังจากนั้นก็จะได้เป็นเทพเจ้าผู้ไม่มีวันตาย เฮอคิวลิสเชื่อและปฏิบัติตาม ต่อมาก็ได้ไปร่วมการรบที่ทรอย ช่วยโพรเมเตอุส และอัลเชสติส จนในที่สุดก็ฆ่าเพื่อนของตนเองโดยไม่ตั้งใจ เมื่อสิ้นชีวิตลงก็ได้เป็นเทพเจ้าและเป็นวีรบุรุษ เนื่องจากเฮอคิวลิสมีขायามากมาย ดังนั้นจึงมีหลายชาติกึ่งที่อ้างว่าเฮอคิวลิสคือต้นสกุลของพวกเขา

โอรสองค์หนึ่งของเฮอคิวลิสได้ไปตั้งถิ่นฐานที่เทสซาลี แต่ถูกกษัตริย์ทราซิเนียนเนรเทศเพราะเชื่อคำยุยงของยูริเทอุส พวก Heracleidae (หมายถึงลูกหลานของเฮอคิวลิส) ก็หนีไปตั้งมั่นอยู่ที่เอเธนส์ ยูริเทอุสส่งกองทัพตามไปรังควานแต่ถูกพวกเหล่านี้ปราบปรามและฆ่าตาย ต่อมาเอเทรียสก็ยกกองทัพมารบอีก ฮิลลิสบุตรชายคนหนึ่งของเฮอคิวลิสทำรบกับบุตรชายคนใดคนหนึ่งของเอเทรียสตัวต่อตัว โดยมีข้อแม้ว่าถ้าเขาแพ้ พวกลูกหลานของเฮอคิวลิสก็จะออกเดินทางออกนอกเมืองเป็นเวลา 50 ปี แต่ถ้าชนะก็จะได้ครองไมซีเน ในที่สุดเป็นฝ่ายแพจึงถูกเนรเทศ จนครบ 50 ปี ลูกหลานรุ่นใหม่ของเฮอคิวลิสก็เดินทางกลับมาอีก การกลับมาของพวกเขาเฮราคลีเดตังกล่าวนี้

เองที่ชาวกรีกถือว่าเป็นการยึดครองเพลออปอนแนซุส ไม่ใช่การยึดครองของดอเรียนที่ทำให้สิ้นสุดสมัยวีรบุรุษ

ถ้านิทานของเพลอปเป็นการเน้นถึงที่มาของเอเคียนคือเอเชียMinor หัวใจสำคัญของเรื่องก็คือการกล่าวถึงอาร์โกเนาท์ เช่นเดียวกับเรื่องทั่วไปที่อาจจะมีส่วนในประวัติศาสตร์และนิยายปนกันตามแบบของชาวกรีก คือได้มีการกล่าวถึงการเดินทาง การผจญภัย ความรัก และสงครามจนกลายเป็นนิยายของเอเธนส์ และมีผู้นำมาแต่งเป็นมหากาพย์คืออโพลลิซุสแห่งเกาะโรดส์ เป็นเรื่องเล่าถึงการสังเวยอย่างรุนแรงเช่นเดียวกับเรื่องเศร่าของอคาเมมอน กล่าวคือบ้านเมืองเกิดทุกข์ภัย กษัตริย์อทาแมสจึงสัญญาที่จะยกโอรสคือฟรีซุสถวายเทพเจ้า ฟรีซุสทราบ จึงแอบหนีไปพร้อมพระขนิษฐาคือเฮเลนพร้อมด้วยแกะขนทอง แต่เนื่องจากแกะเดินทางไม่สม่ำเสมอทำให้เฮเลนตกลงไปในช่องแคบที่ต่อมาได้ชื่อว่าเฮเลสปอนท์ ฟรีซุสเดินทางต่อไปถึงโคลซึและจัดการสังเวยแกะถวายเทพเจ้าอาร์ีส เทพเจ้าแห่งสงคราม เอเตส กษัตริย์แห่งโคลซึส่งมังกรที่ไม่มีวันหลับมาเฝ้าขนแกะทองคำเพราะเทพเจ้าทำนายว่าพระองค์จะต้องสิ้นพระชนม์ถ้าขนแกะทองคำถูกคนแปลกหน้าขโมยไป นอกจากนั้นเพื่อความแน่ใจก็ประกาศฆ่าคนแปลกหน้าทุกคนที่จะเดินทางเข้ามาในเมือง พระบิดาของพระองค์คือเมเดียฝ่าฝืนคำสั่งพระบิดาสั่งขัง แต่นางก็หนีไปได้ ไปอยู่ที่บริเวณฝั่งทะเลแห่งหนึ่งจนจาสันมาพบเข้า จาสันก็คือโอรสของเอสันกษัตริย์อีโอลุสที่ถูกเพลิแอส โอรสของโพซิดอนแย่งราชสมบัติ มีผู้ช่วยจาสันให้พ้นภัยมาอยู่ในป่าจนเจริญเติบโตเป็นชายหนุ่มผู้กล้าหาญและแข็งแรง เขาเดินทางเข้าไปเฝ้าเพลิแอสและได้รับคำสั่งให้ไปค้นหาขนแกะทองคำ จาสันสร้างเรือลำหนึ่งคือ Argo (the Swift) ออกเดินทางไปอย่างกล้าหาญจนได้รับการยกย่องว่าเป็นชาวกรีกที่กล้าหาญที่สุด ออกเดินทางไปพร้อมผู้ร่วมทางซึ่งแต่ละคนก็ได้มีเรื่องกล่าวถึงอย่างละเอียดในเทพปกรณัมของกรีกจนมาใกล้จะถึงเมืองของโคลซึ ก็ได้รับคำเตือนว่าจะมีอันตรายถ้าเข้าไปในเมืองซึ่งมีคำสั่งห้ามคนแปลกหน้าทุกคนเข้าไป เมเดียอาสาช่วยจาสันโดยมีข้อแม้ว่าถ้าเขาได้ขนแกะทองคำแล้วจะต้องรับเลี้ยงดูนางเป็นภรรยาตลอดชีวิต เขาตกลงและเข้าไปเอาขนแกะทองคำ เดินทางกลับมาพร้อมกับนาง เมื่อมาถึงอีโอลุส จาสันก็เรียกรื้อเอาเมืองตามสัญญา เพลิแอสก็แก้งหน่วงเหนี่ยว เมเดียก็ล่อให้พระบิดาของเพลิแอสสังหารบิดาของนางเสีย ชาวเมืองพากันโกรธแค้นเมเดียจึงช่วยกันขับไล่นางและจาสันออกจากเมือง

เรื่องเหล่านี้ แท้จริงแล้วยังมีอีกมากที่แสดงให้เห็นความพยายามของชาวกรีกที่จะกล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของตนเอง ตลอดจนอธิบายถึงชื่อเมือง และสถานที่ต่าง ๆ แม้จะไม่ใช่อะไรที่แท้จริงทั้งหมด แต่ก็น่าที่จะมีเค้าความจริงบางอย่าง เช่น แสดงถึงในเรื่องสงครามกรุงทรอยว่าชาวกรีกได้พยายามที่จะขยายอำนาจข้ามช่องแคบเฮเลสปอนท์ เพื่อเข้าสู่ทะเลดำเปิดเส้นทาง

ขยายดินแดนและการขยายเส้นทางการค้า เรื่องของอาร์โกเนาทจึงอาจเป็นเรื่องการเดินทางเพื่อการสำรวจเส้นทางการค้า และ “ชนแกะทองคำ” ก็คือการกล่าวถึงผ้าขนสัตว์ที่ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มทางภาคเหนือของเอเชียย่อย และการขนส่งทองคำมาทางแม่น้ำด้วย การตั้งถิ่นฐานของชาวกรีกก็เริ่มต้นขึ้นในระบะนี้ที่เกาะเลมโนสไม่ไกลจากช่องแคบเฮลเลสปองท์ การเดินทางเข้าสู่ทะเลดำเกิดมีอุปสรรคภายหลังสมัยของเฮอคิวลิส พวกเขาทรอยได้ตั้งค่ายคูประตูหอรบไว้เตรียมต่อต้านอย่างแข็งขัน แต่ชาวกรีกก็ไม่ย่อท้อ พวกเขาพากันเดินทางมาด้วยกองเรือจำนวนมากและได้อุทิศชีวิตของชาวเอเคียนเองเป็นจำนวนไม่น้อย เพื่อปลดปล่อยช่องแคบเฮลเลสปองท์¹

3. อารยธรรมโฮเมอร์

การที่จะเข้าใจสภาพชีวิตแท้จริงของพวกเอเคียนนั้นเห็นจะทำได้วิธีเดียวคือการศึกษาจากมหากาพย์ของโฮเมอร์ซึ่งเชื่อกันว่าแต่งขึ้นภายหลังยุคสมัยของพวกเอเคียน (1300 B.C – 1100 B.C) ประมาณไม่น้อยกว่าสามศตวรรษ จากการพิสูจน์ของนักโบราณคดีที่อาจจะยืนยันว่ามหากาพย์นี้ น่าจะไม่ใช่เรื่องนิยาย แต่มีเมืองทรอย ไมซีเน ทิริน และคносซุสจริง เมืองเหล่านี้ล้วนมีกล่าวถึงในมหากาพย์ทั้งสิ้น ดังนั้นเรื่องที่น่าสนใจของเราต่อไปจึงเป็นเรื่องการมุ่งเรียนรู้ว่าสภาพชีวิตที่ปรากฏในวรรณกรรมของโฮเมอร์นั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร

3.1 แร้งงาน พวกเอเคียนนั้นเป็นพวกที่มีความเจริญน้อยกว่าพวกไมซีเนียนก่อนหน้าสมัยตนแต่ก็เจริญกว่าพวกดอเรียนที่เข้ามาภายหลัง ผู้ชายมีรูปร่างสูงใหญ่คล้ายชาวโรมันในสมัยต่อมา พวกผู้หญิงสวย ดูถูกงานวรรณคดีว่าเป็นการสร้างนิสัยอ่อนแอแบบสตรีเพศ ใช้ภาษาเขียนเฉพาะเพื่อวางกฎเกณฑ์และงานวรรณกรรมประทับใจก็คือเพลงร้องที่ไม่ได้มีการเขียนลงเป็นลายลักษณ์อักษรของพวกทรูบาตูร์เท่านั้น สตรีของพวกเอเคียนเป็นเสมือนสตรีแห่งความฝันของชาวโลกสมัยต่อมาในแง่ความงาม และผู้ชายก็แข็งแรง ส่วนใหญ่ไว้หนวด สิ่งมีค่าที่สุดในชีวิตของพวกเขาก็คือเส้นผมที่จะตัดก็ต่อเมื่อต้องการวางไว้บนหลุมฝังศพของเพื่อนที่รักที่สุดเท่านั้น การแต่งกายใช้ผ้าเป็นสีเหลืองคล่องไหลทั้งสองเพศ รู้จักการใช้เครื่องหอมพรมตัวบ้างเหมือนกัน ผู้ชายมักจะเปลือยขา ในขณะที่ผู้หญิงไม่นิยมใส่เสื้อแขนยาว สวมรองเท้าเวลาออกนอกบ้านนิยมเครื่องเพชรเป็นเครื่องประดับเหมือนกัน

อาชีพสำคัญคือการเกษตรกรรม ปลูกข้าวสาลี รู้จักการทอดน้ำเพื่อการชลประทานและสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม เนื้อที่ดินโดยทั่วไปไม่ค่อยเหมาะกับการเกษตรกรรม กล่าวคือเป็นดิน

¹ ดูรายละเอียดใน W.G de Burgh, *The Legacy of the Ancient World* (Penguin Books, 1967) p.p 96 – 101

แข็งและบางตอนก็เป็นทีขึ้นแฉะ บางหมู่บ้านยังคงมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่ด้วย จึงทำให้มีการนิยมกีฬา ล่าสัตว์ด้วย พวกคนรวยคือพวกที่รู้จักการสะสมอาหาร เลี้ยง วัว แกะ แพะ และม้า คนจนกินข้าว ปลูก ผัก นักรบและคนรวยกินเนื้ออย่าง เนื้อวัว เหล้าไวน์ ใช้น้ำผึ้งแทนน้ำตาล กินมันเนื้อแทนเนย รู้จักการทำขนมปังโดยการอบบนแผ่นเหล็กร้อน ๆ การตั้งโต๊ะอาหารตั้งตามยาวขนานกับแนว กำแพง แล้วมีโต๊ะเล็ก ๆ วางแทรกเป็นตอน ๆ แทนการวางโต๊ะกลางอย่างในปัจจุบัน ไม่มีช้อนส้อม และผ้าเช็ดมือ แต่ยังใช้มืออยู่ นิยมการดื่มเหล้าแทนน้ำ

ที่ดินเป็นสมบัติส่วนบุคคลไม่เป็นสมบัติส่วนบุคคล พ่อเป็นคนจัดการทุกอย่างในที่ดินนั้น แต่ไม่มีสิทธิขาย ในมหากาพย์ฮิลีเยดกล่าวถึงทุ่งหญ้าของกษัตริย์ที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิเอาสัตว์ เลี้ยงไปหากินหญ้าบนที่ดินนั้นได้ แต่ในมหากาพย์โอดิสเสย์กล่าวถึงการแบ่งสรรที่ดิน และการขายที่ดินของพวกคนรวยด้วย บนเนื้อที่ดินบางส่วนก็จะมีแร่เหล็กด้วย แต่ชาวเอเคียนไม่นิยมการทำเหมืองมากกว่านิยมการส่งทองแดงและดีบุกเป็นสินค้าเข้า นอกจากนี้ก็มีการส่งแร่พิเศษใน ขณะนั้น คือเหล็กถือเป็นแร่มีราคา แต่ไม่ได้มีการกล่าวถึงว่าได้นำเอามาสร้างอาวุธ แม้จะมีการ กล่าวถึงภายหลังในมหากาพย์โอดิสเสย์ก็ถือว่าเป็นระยะหลัง เพราะชาวเอเคียนนั้นส่วนใหญ่จะ ยังคงใช้อาวุธที่ทำด้วยทองแดงเท่านั้น

พวกเสรีชนส่วนใหญ่เป็นช่างฝีมือไม่ใช่เป็นทาสเหมือนในสมัยคลาสสิกกรีก พวกชาวไร่ ชาวนาเตรียมพร้อมที่จะถูกเกณฑ์ไปเป็นพนักงานของกษัตริย์ ยังไม่มีเรื่องราวของทาสติดที่ดิน ในสมัยนี้ แต่ก็มีเรื่องราวเกี่ยวกับทาสบ้างแม้ไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นสตรีที่ทำงานตามบ้านที่มักจะถูกขายขาดระยะยาว บางครั้งก็อาจจะถูกทารุณ แต่บางครั้งก็อาจจะได้รับการปฏิบัติเหมือนเป็นคน ในครอบครัวของนายที่เดียว ได้รับการรักษาเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยและในบางครั้งก็กลายเป็นซู้รักของ นายผู้หญิงหรือนายผู้ชายของบ้านด้วย ถ้าปรากฏว่านางทาสคนใดมีลูกกับนายของตนบุตรนั้นก็จะมีสิทธิเป็นเสรีชน คนที่จะถูกลดฐานะเป็นทาสก็คือพวกที่ถูกจับตัวในสงคราม และพวกที่ถูก โจรสลัดจับตัวไปขาย สภาพการเป็นทาสนี้ชาวเอเคียนถือว่าเป็นชีวิตที่ขมขื่นที่สุด

สังคมโฮเมอร์นั้นโดยทั่วไปมีสภาพเป็นสังคมชนบทหรือสังคมแบบส่วนท้องถิ่น เพราะ แม้แต่ในนครต่าง ๆ แท้จริงก็ยังคงมีสภาพเหมือนหมู่บ้านเล็ก ๆ ในปัจจุบัน การคมนาคมสื่อสาร ใช้การส่งข่าวสารโดยการให้สัญญาณ ถ้าไกลออกไปก็อาจใช้การส่งสัญญาณไฟ อาจจะส่งจาก ยอดเขาแห่งหนึ่งไปยังที่อีกแห่งหนึ่ง การเดินทางทางบกค่อนข้างลำบากเพราะไม่มีถนน และ ไม่มีสะพานข้ามแม่น้ำ ช่างไม้อาจจะต่อเรือนให้ลือไม้ แต่การขนส่งสินค้าส่วนใหญ่ก็ยังใช้ลา และคนแบกหามอยู่ ดังนั้นการเดินทางโดยทางเรือจึงสะดวกกว่าแม้จะมีอันตรายจากโจรสลัดและ พายุก็ตาม ท่าเรือส่วนใหญ่ยังคงเป็นท่าเรือธรรมชาติแต่ก็อำนวยความสะดวกให้ตามควร การ

เดินเรือแม้จากคริสต์ไปอีอีปต์ก็อาจจะกล่าวได้ว่าคนเรือไม่รู้สึกลัวเหว่มากนัก เพราะในระหว่างการเดินทางนั้นจะสามารถมองเห็นฝั่งอยู่ตลอดเวลา ตลอดเวลาสี่วันในการเดินทาง ชาวเรือจะพาเรือเข้าจอดเทียบฝั่งในตอนกลางคืน กลาสีและคนเรือได้นอนพักอยู่บนดินอันอบอุ่น ในสมัยนี้พวกพินิเซียนจะยังเป็นพวกที่มีความชำนาญในการเดินเรือมากกว่าชาวกรีก ชาวกรีกส่วนใหญ่จึงมักจะแข่งขันด้วยการยกเลิการค้าแต่จะหันไปเป็นโจรสลัดปล้นเรือสินค้าของพวกพินิเซียนเหล่านั้นแทน

กรีกสมัยโฮเมอร์ยังไม่มีการใช้เงิน แต่จะใช้ก้อนเหล็กหรือบรอนซ์แทนในการแลกเปลี่ยน วัวหรือโค คือมาตรฐานวัดราคาในการแลกเปลี่ยน ก้อนทองหนักประมาณ 57 ปอนด์ เรียกว่า "talent" ส่วนใหญ่ก็ยังคงใช้ระบบการแลกเปลี่ยน ความมั่งคั่งนั้นวัดที่การมีจำนวนโคมากกว่าการที่จะถือก้อนทองหรือสิ่งอื่น เพราะเชื่อกันว่าสิ่งเหล่านั้นสามารถเปลี่ยนราคาได้ แต่โคนั้นจะมีราคาตายตัวและมีแต่จะราคาสูงขึ้นด้วย เรื่องคนรวยกับคนจนก็มีปรากฏบ้างแล้วในสังคมของโฮเมอร์ แต่ไม่ใช่เป็นฐานะที่ถาวรอาจจะมั่งขึ้นหรือลงแล้วแต่โอกาสของแต่ละคน

3.2 จริยธรรม สภาพสังคมในสมัยโฮเมอร์นั้นยังไม่มีกฎหมายมากนักถ้าเปรียบกับสภาพสังคมในสมัยโมซีเนและคริสต์นวัตธรรมของเอเดียนยังล้าหลัง และเป็นเสมือนสะพานเชื่อมโยงระหว่างอารยธรรมอียิปต์และสมัยการรุกรานของพวกดอเรียนที่ทำให้อารยธรรมมีดมนเท่านั้น ชีวิตโฮเมอร์เป็นชีวิตที่ขาดงานศิลปะ แต่เป็นสมัยแห่งการกระทำเน้นที่ความแข็งแกร่งและความห้าวหาญแบบคนหนุ่มมากกว่าที่จะสนใจทางด้านปรัชญาและสมบัติผู้ดี ซึ่งการสันนิษฐานดังกล่าวนี้อาจจะไม่ตรงนักก็ได้ เพราะการศึกษาสภาพชีวิตตอนนี้นั้นเราต้องอาศัยจากการดูสภาพของชาวเมืองภายหลังสงคราม

โดยสภาพความจริงบางส่วนที่เราศึกษาจากการอ่านวรรณกรรมนั้น นักรบของโฮเมอร์ก็ยังคงมีความอ่อนโยน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีอารมณ์รักอันอ่อนหวานเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ เช่นกัน มีเรื่องความรักอันลึกซึ้งของพ่อแม่ที่มีต่อลูกอย่างเจียบ ๆ โอติสเสอุสก็จูบศีรษะและป่าของสมาชิกในครอบครัวเมื่อได้มาพบกันภายหลังการจากไปสงครามนานปี และลูกหลานเหล่านั้นมีการกระทำตอบในลักษณะเดียวกัน เฮเลนและเมเนลอสก็ร้องไห้เมื่อได้รู้ว่ามิผู้ที่เสียชีวิตของตนเองเพื่อตนมิตรภาพระหว่างวีรบุรุษเหล่านี้ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องมีต่อกันอย่างแนบแน่นและจริงใจ นอกจากนี้ก็มีความพอใจลึกซึ้งในการเล่นกีฬา เช่น กีฬาขว้างจักร ฟุ่งแหลน มวยปล้ำ แข่งรถ เป็นต้น ชีวิตของชาวเอเดียนมีราคาไม่แพงนักกล่าวคืออาจจะมั่งกีฬาที่จะต้องเสี่ยงชีวิตถึงตายเอาได้ง่าย ๆ เมื่อแพ้สงครามผู้ชายจะถูกขาย ผู้หญิงถูกจับไปเป็นนางบำเรอ แต่ถ้าไม่สวยก็จะถูกจับเป็นทาสเท่านั้น อาชีพโจรสลัดเป็นอาชีพที่ได้รับการยอมรับ แม้พระเจ้าแผ่นดินเองก็ทรงส่งเสริม

โจรสลัดอย่างเปิดเผย บางครั้งก็เข้าร่วมปล้นด้วยตนเอง เพราะถือว่าการกระทำของผู้กล้าหาญ การเข้าจับพลเมืองที่ป้องกันตนเองไม่ได้นั้นไม่ถูกหาว่าเป็นการกระทำที่ไร้เกียรติ แต่เป็นงานที่แสดงความกล้าหาญด้วยซ้ำไป

สภาพชีวิตและความเชื่อโดยทั่วไปของชาวเอเดียนั้นต่างกับในสมัยปัจจุบันเป็นอันมาก ชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก ตัวเองคือผู้รักษากฎหมายและคุ้มครองตนเอง ต้องเตรียมอาวุธของตัวเองไว้เสมอ จากการขาดความปลอดภัยในบ้านเมืองของตนเองดังนี้ พวกเขาเอเดียนจึงไม่สนใจความสงบสุขภายนอกประเทศด้วย การทำลายคนที่อ่อนแอกว่าไม่เป็นเรื่องผิดแปลก คนดีก็คือคนที่รบเก่ง กล้าหาญในสงคราม และคนเลวก็คือคนที่ขลาดกลัวงัวและอ่อนแอ ไม่ใช่คนเมา คนขี้ฉ้อ หรือฆาตกรอย่างที่เราเชื่อกันว่าพวกเขาเหล่านี้คือคนเลวในสังคมปัจจุบัน

3.3 เพศ สังคมเอเดียนนั้นมีลักษณะเป็นสังคมการปกครองแบบบิดากับบุตรที่มีสิทธิขาดเต็มที่ ด้วยอำนาจเทวสิทธิ์ที่ถือว่าบิดาเป็นประมุขสูงสุด มีสิทธิจัดการทุกอย่างในครอบครัว แม้การยกบุตรให้คนอื่น หรือนำบุตรไปโยนทิ้งบนยอดเขา หรือเพื่อทำพิธีบูชาขวัญเพื่อวิงวอนขอพรจากเทพเจ้าพระองค์ใด ลักษณะดังนี้ได้หมายความว่าความโหดเหี้ยมแต่เป็นลักษณะการให้สิทธิขาดในสังคมที่ยังไม่มีการวางกฎเกณฑ์ไว้ตายตัวเพื่อรักษาความสงบสุขในสังคม การสร้างสรรวิธีการปกครองในครอบครัวก็คือพื้นฐานของการปฏิบัติที่เฉียบขาดในบ้านเมืองต่อไป เพราะเมื่อสังคมขยายวงกว้างขึ้น สิทธิของบิดาที่เคยมีในครอบครัวก็ลดน้อยลง เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวจะต้องถือกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นใหญ่กว่าเสรีภาพและสิทธิส่วนบุคคลเป็นที่ยอมรับมากขึ้น และในการปฏิบัติจริงผู้ชายเอเดียนก็เป็นพวกที่มีเหตุผล มักจะฟังความคิดเห็นของบุคคลในครอบครัว และพร้อมเสมอที่จะเสียสละเพื่อลูกหลานของตน

ในด้านสถานภาพของสตรีสมัยโฮเมอร์แล้วจะมีมากกว่าสตรีในสมัยเพริคลีสเสียอีก ไม่ว่าจะเป็นในมหากาพย์หรือในบทละครจะปรากฏว่าสตรีชาวกรีกมีบทบาทเด่นเป็นผู้นำเสมอ สตรีมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการเดินทางไปไหนมาไหน การสงครามกรุงทรอยเป็นสิ่งที่ชี้ชัดว่าการรบนั้นมิได้มุ่งหวังผลทางการเมืองหรือทางเศรษฐกิจมากไปกว่าเพื่อผลแห่งการแย่งชิงกันครอบครองสตรีผู้มีความงามเป็นเลิศเท่านั้น ยิ่งสำหรับวีรบุรุษในสมัยโฮเมอร์แล้ว เขาก็ถือว่าถ้าปราศจากสตรีที่ชื่นชมแล้ว ผู้ชายก็เหมือนคนโง่เง่า ชีวิตไร้ความหมาย และไม่อาจจะคิดได้ว่ามีอุดมคติในการรบเพื่อใคร สตรีคือผู้สร้างความชื่นชม สร้างความอ่อนหวาน และสร้างสรรให้ผู้ชายมีอุดมการณ์เพื่อชีวิต

สินสอดทองหมั้นที่ใช้หมั้นสตรีก็คือวัว และบิดาของเจ้าสาวก็จะให้สินไหมตอบแทนฝ่ายเจ้าบ่าวด้วย มีการกินเลี้ยงฉลองการแต่งงาน และเมื่อแต่งงานแล้วสตรีก็จะกลายเป็นนายของ

บ้าน การจะได้รับการยกย่องมากเพียงใดก็ดูที่ความสามารถให้กำเนิดบุตรได้กี่คน สตรีในสมัยโฮเมอร์ จะมีความซื่อสัตย์ต่อสามีเป็นที่สุด ฐานะของสตรีก็มีใช่เป็นเพียงแม่ แต่จะเป็นคนทำงานบ้าน ไม่ข้าว ทอดผ้า ปั่นด้าย และเย็บปักถักร้อย โชคดีที่สมัยนั้นเสื้อผ้ายังไม่ต้องอาศัยการเย็บเป็นแบบ ต่าง ๆ มากนัก งานของสตรีจึงไม่หนักเกินไป ส่วนงานครัวนั้นส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของสามี งานอื่นของสตรีคือการเลี้ยงดูบุตร การสอนวิชาความรู้และจริยธรรม รวมทั้งระเบียบประเพณี ของชาติกุลในสมัยนั้นยังไม่มีกำหนดแผนการศึกษา ยังไม่สอนตัวหนังสือ การสะกดตัว ไวยากรณ์ เพียงเป็นการสอนให้เด็กชายรู้จักหน้าที่ของผู้ชายเท่านั้น เด็กหญิงถูกสอนให้เรียนเกี่ยวกับ งานบ้าน เด็กชายเรียนการล่าสัตว์และการรบ เรียนการตกปลาและการว่ายน้ำ การไถหว่าน การ ดักสัตว์ การใช้อาวุธ และสุดท้ายก็คือการเลี้ยงชีวิตตัวเองเมื่อเติบโตขึ้น เมื่อพ่อสิ้นชีวิตลง เด็กชาย ก็จะต้องเปลี่ยนฐานะไปเป็นผู้นำครอบครัวแทน เมื่อแต่งงานก็จะนำเจ้าสาวมาอยู่บ้าน

3.4 ศิลป พวกเขาเขียนไม่ได้ทั้งผลงานทางด้านการศึกษาไว้มากนัก แต่ก็เป็นที่เชื่อกันว่า เอเคียนคงจะได้รับมรดกตัวอักษรจากไมซีเนียนกรีก พวกเขาเอเคียนอาจจะชอบเลียดมากกว่าน้ำ หมึก และชอบเนื้อหนังคนมากกว่าดินเหนียว¹ หลักฐานการเขียนชิ้นหนึ่งเป็นลักษณะสารที่ใช้ส่ง ถึงกัน มีคำสั่งแนบท้ายว่าให้สังหารผู้ที่ถือสารเสีย แสดงความเคร่งครัดแบบนักการทหารอย่าง เต็มตัว สำหรับงานศิลปก็คงจะมีบ้างโดยใช้เวลาที่ว่างจากการทำสงคราม พวกเจ้านายหรือขุนนาง จะจัดงานฉลอง เรียกพวกนักร้องมาร้องเพลง เต็มว่า สรรเสริญการกระทำของวีรบุรุษการบรรยาย เหล่านี้มักจะทำให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสศึกษาเรื่องราวของพวกเอเคียนไปในตัวด้วย งานวรรณกรรมของเอเคียนกับประวัติศาสตร์จึงอาจจะพบได้จากหลักฐานชิ้นเดียวกันดังกล่าวแล้ว

ทางด้านสถาปัตยกรรม พวกเอเคียนไม่สนใจเรื่องการสร้างวัดหรือวิหาร แต่จะสนใจการสร้างพระราชวัง หรือคฤหาสน์หลังใหญ่ของพวกขุนนางหรือคนชั้นสูง ดังเช่นในมหากาพย์ของ โฮเมอร์จะปรากฏการบรรยายถึงวังของเจ้าชายปารีสแห่งทรอย และคฤหาสน์หลังใหญ่ของอัลลีเนียส มีฝาผนังประดับบรอนซ์ หรือทองคำและเงินเป็นต้น

3.5 ระเบียบประเพณี การที่จะสรุปว่าอารยธรรมก่อนหน้าสมัยประวัติศาสตร์กรีก โบราณนั้นได้มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาอย่างไรบ้างนั้นอาจจะศึกษาได้โดยการดูจากคติความเชื่อ และศาสนาของชาวกรีกเอง การทำพิธีบูชาส่วนใหญ่ของชาวกรีกจะเป็นการบูชาวิญญาณของ บรรพบุรุษ และการแสดงความนับถือธรรมชาติซึ่งตนเองไม่สามารถอธิบายความลึกลับต่าง ๆ ได้ อำนาจสัมพันธของสองสิ่งตามความเชื่อก็คืออำนาจของนรกภูมิและอำนาจลึกลับที่ตนเองพิสูจน์

¹ Will Durant, *The History of Greece*, p. 53

ไม่ได้จึงทำให้เกิดแต่ความระแวง ในหลุมฝังศพที่ถ้ำแห่งหนึ่งมีการค้นพบสิ่งบูชาที่แสดงให้เห็นว่ามีการแบกหามมาไกลจนมาถึงถ้ำดังกล่าวก็เหวี่ยงไปโดยแรงเข้าไปในส่วนที่ลึกที่สุดของถ้ำ ในบางแห่งก็แสดงร่องรอยบูชาয়ুমมนุษย์ สัตว์ศักดิ์สิทธิ์คือวัวและงู ซึ่งลักษณะทั้งหลายที่ปรากฏอยู่แสดงถึงความหวาดกลัวในสิ่งที่ตนกำลังทำพิธีบูชายุ่งนั่นเอง พวกไมซีเนียนเป็นพวกที่บูชาสิ่งที่ตนเองกลัวดังกล่าวแล้วแต่ต่อมาในสมัยกรีกรู้สึกว่าจะมีลักษณะความรื่นเริง และความงามมากขึ้นกว่านั้น เทพเจ้าของกรีกก็คือซีอุส โพลิดอน ไม่ใช่ภาพลึกลับอีกต่อไป ที่ประทับของเทพเหล่านี้ไม่ใช่ภายใต้พื้นโลกอันน่ากลัวแต่เป็นบริเวณที่งดงามบนยอดเขาโอลิมปัส เทพเจ้าของกรีกจะมีลักษณะเป็นมนุษย์และมีสภาพการดำรงชีวิตเหมือนมนุษย์ไม่ผิดเพี้ยน มีอารมณ์รัก ชัง และทะเลาะวิวาทกันเป็นครั้งคราวเช่นเดียวกัน ทั้งนี้มิได้หมายถึงความเชื่อที่ต่างจากสมัยไมนวนนทีเดียว เพียงแต่มีการยอมรับแล้วนำมาปฏิบัติตามความเชื่อถือของตน และตามสภาพที่ตนเผชิญอยู่ด้วยการสร้างห้องประทับของเทวีต่าง ๆ เช่น เทวีเฮราเทวีอโฟรไดท์เป็นต้นและความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องปรากฏการณ์ลึกลับบางอย่างนั้นก็คงมีอยู่เช่นเรื่องท็อกกาเมนอนยอมสังเวชิตาสาวของตนซึ่งการกระทำดังนั้นก็ปรากฏในสมัยหลังจากนั้นมาด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ก็นิยมการบูชาเทพซึ่งจะมีพระพักตร์เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น เทวีเฮราของไฮเมอร์จะมีพระพักตร์เป็นวัว เทวีเฮนาจะมีงูเป็นสัญลักษณ์ประจำพระองค์ แม้สัญลักษณ์และความเชื่อเกี่ยวกับโลกใต้บาดาลจะยังคงมีเหลืออยู่ในความเชื่อของชาวกรีก แต่ก็ถูกทำให้ดูคล้ายความน่ากลัวและดูงดงามขึ้นด้วยการนำมาแต่งร้อยรวมเป็นนิยาย เรื่องของเทวีเก่าของธรณีก็มีการแต่งเรื่องเกี่ยวกับติมิเตอร์และธิดาสาวของนางคือเพอร์เซโพนซึ่งจะตายไปหนึ่งปีและมีชีวิตอยู่หนึ่งปีสลับกัน ก็จะถูกนำมาเล่าเพื่อเปรียบเทียบถึงการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล แสดงการเกิดและตายในวัฏจักรของธรรมชาติ ธรรมชาติที่น่ากลัวต่าง ๆ ถูกยกเลิก และแทนการบูชาয়ুমก็จะเปลี่ยนไปเป็นการแสดงสั้น ๆ สลับฉาก การกระทำดังนี้อาจจะเป็นการเกิดขึ้นจริงแล้วซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวแล้วในสังคม หรือไม่ก็อาจจะเป็นแนวคิดของไฮเมอร์เองที่ต้องการสร้างความเชื่อดังนั้นให้เกิดขึ้น เพราะเป็นที่รู้จักกันแล้วว่าวรรณคดีนั้นย่อมมีบทบาทต่อผู้อ่านอยู่เสมอ ดังนั้นอาจจะเป็นไปได้ว่าไฮเมอร์ใช้หนังสือของตนเป็นสื่อเพื่อสอนเพื่อนร่วมชาติให้ประพฤติและปฏิบัติ จากการทำติดต่อกับเอเชียก็น่าจะเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ว่าแนวคิดและปรัชญาของเอเชียได้แพร่เข้ามาในกรีกด้วย ความเชื่อในเรื่องเสรีภาพและสถานะของมนุษย์จึงเริ่มเกิดขึ้นเป็นที่ประจักษ์ เซอัสทรงมีฐานะเป็นประมุขทั้งเทวดาและประมุขของประชาชน อเธนาคือเทวีผู้บริสุทธิผู้สนับสนุนศิลปวิทยา อปอลโลคือสุริยเทพและผู้รักษาโรคภัยไข้เจ็บ ลักษณะดังนั้นก็เท่ากับเป็นการจัดว่าเทพเจ้าก็คือผู้ช่วยเหลือประชาชน มีบทบาทในการสร้างวัฒนธรรมของประชาชนและทรงยินดีที่จะปูพื้นฐานอันถูกต้องให้ด้วย ยิ่งไปกว่านั้นเทพเจ้าที่กล่าวนามมาแล้วก็มีได้เป็นเทพประจำท้องถิ่นหรือประจำชาติกุลเท่านั้น แต่จะมีฐานะ

เป็นเทพประจำนครรัฐต่าง ๆ เช่น อพอลโลแห่งเดลฟีหรือเอเธนาแห่งเอเธนส์ ก็ได้รับการยอมรับ และเป็นที่เคารพบูชาของชาวกรีกในนครรัฐอื่น ๆ ดังนั้นแม้ตลอดสมัยแห่งประวัติศาสตร์ของชาวกรีกที่ไม่เคยรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางการเมืองแต่ในด้านศาสนาหรือความเชื่อแล้ว ชาวกรีกมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างน่าภูมิใจ และก็เชื่อว่าทั้งหมดนี้เป็นผลมาจากคำสอนที่โฮเมอร์พยายามบันทึกไว้ในมหากาพย์ของเขา ในระหว่างการฉลองใหญ่ที่ที่ภูเขาโอลิมปัส ชาวกรีกจะมาชุมนุมกัน มีลักษณะหนึ่งที่คล้ายกับการประกาศวันพักรบตามนัยแห่งคริสตศาสนาในเวลาต่อมา แม้พลเมืองของนครรัฐที่กำลังทำสงครามกันก็จะมาร่วมฉลองด้วยกัน เป็นการเตือนให้คำนึงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและเป็นการยุติความบาดหมางที่มีต่อกันได้ดีที่สุด

ชาวเอเดียนได้ยอมรับอารยธรรมไมซีเนียนก่อนหน้านี้เป็นอย่างดี แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายที่ในเวลาต่อมาไม่นานนักได้มีพลเมืองชาติอื่นอพยพเข้ามา พวกเหล่านั้นก็คือดอเรียนเข้ายึดทีรินและไมซีเน อารยธรรมถูกทำลายลงจนไม่มีชิ้นดี กรีกตกอยู่ในสมัยป่าเถื่อน ยุ่งยาก และสับสนจนถึงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 8 จึงสามารถสร้างสรรอารยธรรมขึ้นมาใหม่ การเดินทางเข้ามาของพวกดอเรียนนั้นถือว่าการยุติสมัยวีรบุรุษ อิทธิพลของสมัยนี้เท่าที่หลงเหลืออยู่ก็เป็นส่วนน้อยที่ประชาชนในสมัยต่อมาได้พยายามค้นคว้าและบันทึกไว้ มีหลายสิ่งที่ถูกทำลายไปจนกลายเป็นว่า จะไม่สามารถทบทวนความเป็นมาก่อนหน้านี้ได้อย่างชัดเจน กล่าวกันว่าประวัติศาสตร์กรีกแล้วแท้จริงจะเริ่มเพียงเมื่อสมัยที่ชื่อของคนออสซัสก็ดี ไมซีเนก็ดีกลายเป็นชื่อในนิยาย สงครามโทรจันก็กลายเป็นเพียงเรื่องเล่า เหมือนกับเรื่องอัศวินโต๊ะกลมของอังกฤษที่เล่าต่อกันมาจนกลายเป็นนิยายที่คนรู้จักเท่านั้นเอง

4. ดอเรียน (Dorians)

การเรียนประวัติศาสตร์กรีกโบราณนั้น เราไม่อาจจะบุชต์ไปว่าเป็นการเรียนเรื่องราวของชนเชื้อชาติหนึ่งโดยแจ้งชัด แต่น่าจะเป็นเรื่องราวของการผสมเผ่าพันธุ์ เช่น ระหว่างลิลีเจส (Leleges) พีลัสเจียน (Pelasgians)¹ หรือชาติพันธุ์อื่น อิทธิพลที่ครอบงำชนเหล่านี้ก็คืออิทธิพลของอารยธรรมอีเจียน (ครีตัน) ที่ได้ถูกนำมาปรับปรุงใหม่จนรุ่งโรจน์ในที่สุด เริ่มต้นด้วยชาวเอเดียน และต่อมาก็คือพวกที่เรารู้จักกันว่ากรีกโบราณ การรุกรานของพวกดอเรียนนั้นเราถือว่าการทำลายอารยธรรมส่วนหนึ่งเป็นการชะงักงันนั้นก็ทำให้เป็นสมัยมืดมนอยู่เกือบสองศตวรรษ ครั้นแล้วอารยธรรมอันรุ่งโรจน์จึงเริ่มทอประกายขึ้นใหม่ด้วยความรู้ และวิทยาการที่เจียบคม ทว่า

---

¹ พลิกตุความหมายของคำในบทที่ผ่านมา

โลกยอมรับว่าแม่บทของอารยธรรมได้พัฒนาขึ้นในนครรัฐของกรีกนี้เอง

การอพยพของพวกดอเรียนนั้นเป็นการอพยพของพวกชาติกุลทางภาคเหนือเมื่อประมาณ 1104 ผ่านอิลลิเรีย เทสซาลี ซามอวาคอรินเธียนที่เนาแพคตุส ซามซ่องแคบคอรินท์ คนพวกนี้เป็นนักรบ รูปร่างสูงศรีษะกลม ยังไม่รู้จักการเขียนหนังสือ หลังไหลเข้าสู่คาบสมุทรเพลอปอนเนซุสอย่างรวดเร็ว อาชีพหลักของคนพวกนี้ คือการเลี้ยงสัตว์ และล่าสัตว์บ้าง เมื่อเดินทางมาถึงใหม่ ๆ ได้เริ่มลงมือหว่านไถ มีอาชีพแท้จริงก็คือการปลูสดั่วที่ทำให้ไม่อาจยุติการเดินทางแสวงที่สมบูรณ์ไปเรื่อย ๆ รู้จักการใช้เหล็กทำอาวุธทำให้เข้มแข็งกว่าพวกเอเคียน ซึ่งยังคงใช้ทองบรินซ์อยู่ พวกดอเรียนรบชนะและได้ปกครองอาณาจักรเล็ก ๆ ในบริเวณนี้ตามลำดับ กดพวกไมซีเนียนลงเป็นทาส (helots, serfs) ไมซีเนและทีรีนถูกเผา อาร์กอสได้เป็นเมืองหลวงของเกาะเพลอปเป็นเวลาหลายศตวรรษ ในที่สุดฝ่ายรุกรานก็สามารถยึดครองบริเวณที่สูงที่สุดคือ Acrocorinthus และสร้างนครดอเรียนแห่งคอรินท์ขึ้น พวกเอเคียนอพยพหนี บางส่วนหนีไปอยู่ที่บริเวณภูเขาทางภาคเหนือของคาบสมุทรเพลอปอนเนซุส บางส่วนหนีไปอิตาลี บางส่วนหนีไปเอเชียน้อย พวกดอเรียนติดตามไปอิตาลี แต่ถูกต้านทานไว้ พวกดอเรียนจึงทยอยกลับไปยังครีต เมานครคนอสซุส ยึดเกาะเมลอส ที่รา คอส คินดีส และเกาะโรดส์ การรุกรานนี้พวกดอเรียนไม่ต้องการที่จะให้ผู้ใดกล่าวว่าเป็นการรุกรานจากพวกป่าเถื่อน (barbarians) ที่กระทำต่อชาติอารยะ แต่พวกเขาจะพากันถือว่าเป็น “การกลับมาของเฮราคลิด” (Heracidae) กล่าวคือถือว่าดอเรียนคือลูกหลานของเฮราคลิดส์ที่กลับมาขังคาบสมุทรเพลอปอนเนซุสอีกครั้งหนึ่งเท่านั้น เป็นผลงานเทวสิทธิ์ (divine right) ไม่ใช่การดำเนินการปราบปรามด้วยเลือดแต่ประการใด

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเรียกการรุกรานครั้งนี้ว่าอะไรก็ตาม ผลอันขมขื่นที่เกิดขึ้นก็คือ ทำให้อารยธรรมกรีกหยุดชะงักลงชั่วคราว ระเบียบการเมืองเกิดสับสน ประชาชนรู้สึกไม่ปลอดภัย เสียเวลาการเกษตรกรรม เศรษฐกิจการค้า ประชาชนยากจน อดอยาก เนื่องจากภาวะสงคราม ผู้คนเริ่มอพยพออกไปหาที่อยู่ใหม่เพราะรู้สึกว่าจะอยู่เก่าไม่ปลอดภัย ชาวกรีกพากันเชื่อว่า “การพบเหล็ก และการนำเหล็กมาใช้เป็นอาวุธนี้ คือการทำร้ายมนุษยชาติ” ศิลปถูกทำลาย งานระบายนหยุดชะงัก วัฒนธรรมเสื่อมทรามลง

สิ่งดีที่มีอยู่บ้างก็คือการที่พวกดอเรียนสามารถรักษาสายเลือดบริสุทธิ์ของพวกตนไว้ได้ ในขณะที่นอกแคว้นลาโคเนียออกไปมีการผสมเผ่าพันธุ์กันระหว่างผู้ที่มาใหม่กับชาวพื้นเมืองเดิมมากขึ้น ทำให้เกิดชาติพันธุ์ใหม่ เช่น พวก Mediterraneans, Alpine, Nordic และรวมทั้งพวกเอเซียติดด้วย นอกจากนี้ก็มีพวกดอเรียนยอมรับจากเอเคียนคือสภาพของเอเคียนที่ต่อมาได้เป็นเสมือนการกำหนดรูปแบบที่จำเป็นของโครงร่างประชาธิปไตยกรีก แบบก่อสร้างของไมซีเนียนมีปรากฏใน

แบบการสร้างวัดดอริก (Doric Temple) และสิ่งที่พวกดอริกได้ผนวกรวมเข้ากับเสรีภาพก็คือ การวางรูปให้ได้สัดส่วนและน้ำหนักเข้าด้วยกัน รวมทั้งขนบธรรมเนียมทางศิลปะช่วยฟื้นฟูคอรินท์ ซิซิออน และอาร์กอสให้เกิดใหม่ (Renaissance) และแม้สปาร์ตเอง ก็รู้จักการสรรเสริญเฮอรา ร้องเพลง แต่จากเหตุการณ์นี้เจ้าของอารยธรรมเองกลับพากันอพยพเพื่อไปหาที่ปลอดภัยในเขต ทะเลเอเจียนและเอเชีย มีผลทำให้ดินแดนที่พวกเหล่านี้ไปตั้งถิ่นฐานเจริญก้าวหน้าทางด้านวรรณคดี และกรีซซึ่งเป็นเมืองแม่เองกลับด้อยกว่า สรุปว่าอารยธรรมกรีกนั้นได้เริ่มตั้งมั่นบนแผ่นดิน ทวีปเอเชียก่อนบนพื้นแผ่นดินกรีกเองเสียอีก

การจัดระเบียบการเมืองและการบริหาร

การเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานของพวกอารยันนี้เริ่มด้วยความสัมพันธ์กันในครอบครัว มีหัวหน้าครอบครัวเหมือนอับราฮัมหรือ Lot ทำหน้าที่เป็น Patriarch หรือหัวหน้า เมื่อมีสมาชิกมากขึ้น ครอบครัวก็มารวมกันเป็นชาติกุล (tribe) ลูกหลานของพาทริอาร์คก็จะยอมรับความสำคัญของ กษัตริย์มีอำนาจเสมอด้วยเทพเจ้า เมื่อสิ้นพระชนม์ไปก็จะไปเป็นเทพเจ้าประจำชาติกุล พระองค์เป็นผู้เดียวที่มีสิทธินำชาติกุลเข้าสู่ภาวะสงครามเป็นผู้เดียวที่รู้จักความลับในจักรวาล เป็นผู้พิทักษ์ ความยุติธรรม ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่ถึงกระนั้นก็ได้หมายความว่าทรงรวบรวมอำนาจไว้ แต่ผู้เดียว กล่าวคือถ้าทรงได้รับตำแหน่งมาเพราะทรงเป็นหัวหน้าครอบครัว ก็จะต้องทรงยอมรับ สิทธิและหน้าที่ของหัวหน้าครอบครัวคนอื่นด้วย ความสามารถที่จะต้องทรงแสดงออกก็คือความสามารถในการใช้อาวุธ แต่ถ้าหัวหน้าคนอื่นต้องการแสดงความคิดเห็นใด กษัตริย์ก็ต้องทรง รับฟัง ดังนั้นในการกล่าวถึงการบริหารนครรัฐของกรีกจึงต้องมีการกล่าวถึง “วุฒิสมาชิก” (elders) ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของกษัตริย์ และขณะที่ปรึกษานี้เองที่สมัยต่อมาได้เติบโตไปเป็นคณะผู้ ปกครองที่เรียกกันว่า “อภิชน” (aristocrats) มีชื่อว่า Gerousia หรือ Eldermen ในสปาร์ตา หรือ Court of Areopagus ในเอเธนส์ สามัญชนยังมีบทบาทน้อยมากในสังคมขณะนั้นกล่าวคือจะถูก เกณฑ์ไปรบในเวลาสงคราม ในเวลาปกติจะไม่มีสิทธิในการแก้ปัญหา หรือเข้าร่วมโต้แย้งใดๆ สรุปว่าในสมัย Patriarchal นี้สวัสดิภาพของคนส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในมือของคณะบุคคลที่ได้กล่าว ถึงมาแล้วเท่านั้น

ลักษณะของชาติกุลกรีกเป็นการรวมกันแบบแบ่งดินแดนเท่า ๆ กันระหว่างครอบครัว มีตลาดเป็นศูนย์กลาง มีวังของหัวหน้า มีสถานที่บูชาในแต่ละท้องถิ่น มีชีวิตความเป็นอยู่อย่าง ง่าย ๆ ทรงปลูกต้นไม้เอง ทำสวนเอง เฮโรโดตัสกล่าวถึงกษัตริย์ที่ต้องเสด็จไปเลี้ยงแกะในขณะที่ พระชายาก็ต้องทรงทำงานบ้าน นอกจากนี้สภาพภูมิประเทศที่บีบบังคับให้จำเป็นต้องรวมกัน เพื่อให้สามารถป้องกันตนเองได้ ต้องสร้างเชิงเทินเป็นที่คุ้มภัยอย่างที่เอเธนส์มีอะโครโปลิส

(Acropolis) อาร์โกสมี Larissa และคอร์ินท์มี Acro—Corinth เป็นต้น แต่เดิมก็มีสภาพเป็นสถานที่ลี้ภัย และต่อมาในยามสงบก็กลายเป็นศูนย์บัญชาการปกครอง ถึงแม้ในแต่ละโพลิสจะมีการก่อสร้างไม่เหมือนกัน แต่ในที่สุดในบริเวณเชิงเทินเหล่านี้ก็ได้กลายเป็นเมืองหลวงของนครรัฐในเวลาต่อมา

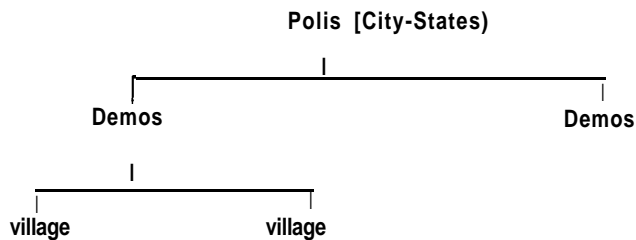
การเข้ามาอยู่ร่วมกันนั้น อย่างในเทสซาลี แต่ละครอบครัวจะอยู่กระจัดกระจายไม่รวมกัน ในขณะที่บีโอเธียจะสามารถรวมดินแดนหลายแห่งเข้าด้วยกัน ที่บีสมีการรวมในลักษณะที่ถือว่าที่บีสคือหัวหน้าสันนิบาต ส่วนพวกที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบอาร์ก็ คือพวกที่เข้ามาพึ่งไบบุญชาวลาเซเดโมเนียก็ยกให้สปาร์ตาเป็นศูนย์กลาง แม้ถึงในสมัยสงครามเพลอโปนเนเซียนเราก็ยังพบชาวเอเธนส์อยู่กระจัดกระจายกันเป็นหมู่บ้าน ศูนย์กลางการปกครองนั้นก็คือศูนย์กลางการเมืองเพียงอย่างเดียว

สรุปท้ายบทที่ 2

2.1 การปกครองในสมัยแรกของกรีกโบราณนั้นส่วนใหญ่จะเริ่มด้วยระบอบกษัตริยาธิปไตย (Monarchy) มีกษัตริย์เป็นสถาบันที่แสดงถึงการรวมชาติกุล ทรงมีฐานะเป็น "primus inter pares" ในชาติกุล และในการรวมเป็นชาติกุลนั้นมีสายสัมพันธ์ระหว่างกันคือ "บรรพบุรุษเดียวกัน และศาสนาเดียวกัน, ความสำนึกในความจำเป็นเพื่อการป้องกันร่วมกัน ตลอดจนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทางทหาร และสภาพภูมิศาสตร์ที่คล้ายคลึงกัน" กษัตริย์ทรงทำหน้าที่ปกครองและเป็นประมุขทางศาสนาด้วย

การที่จะได้มีบทบาทเป็นผู้นำแห่งนครรัฐกรีกตอนต้นนี้ ความจำเป็นที่สุดก็คือจะต้องมีผลงานในฐานะวีรบุรุษของชาติด้านต่าง ๆ เช่น เฮเซอัส หรือแคดมุส แห่งเอเธนส์ และดาเนาแห่งอาร์กอส เป็นต้น

- 2.2 ผลงานที่จะทำให้ความเชื่อมั่นเรื่องที่มาของมหากาพย์อีเลียดและโอดิสเซย์ไม่ใช่เรื่องแต่งขึ้นอย่างเดียว ก็คืองานค้นคว้าของ (Heinrich Schliemann)
- 2.3 เรื่องของเอเคียน กับข้อสงสัยว่าเอเคียนกับไมซีเนียนนี้เป็นพวกเดียวกันหรือไม่?
- 2.4 อารยธรรมโฮเมอร์ (Homeric Civilization) ประกอบด้วย

Demos : อาณาเขตและประชากรในอาณาเขตนั้น

polis : ศูนย์กลางการปกครอง มีการสร้างที่ปลอดภัยบนที่สูง "acropolis" ทั้งนี้โดยจุดประสงค์สำคัญคือเพื่อการป้องกันภัยให้ตนเอง (politoi) จุดประสงค์หลักคือ "Self-defense"

asty : บริเวณที่ราบของนครเป็นศูนย์นัดพบ หรือเป็นตลาดที่เรียกว่า "astoi" ประชาชนแบ่งเป็น

1. ขุนนาง (เชื้อสายเทพซีอุส)
2. ช่างฝีมือ
3. พวกที่มีอาชีพรับจ้าง

2.5 การอพยพของดอเรียนส์ (Dorians) เมื่อ 1100 B.C